

II. lečej 1849. V čertik 23. velk. serpana. 8. list II. polovice.

Sreča v nesreči.

(Povest.)

Malokdo se je na slabo lišico ozerl, ki je pol ure od farne vasi N. na Dolenskim pred več leti stala. In kdo bi se bil pač nadjal, de bi v stari, od dveh strani podperti, červivi bajti kak človek tičal.

V ti hišici pak je prebivala poštena, še mlada vdova z osem let starim sinkam v veliki široščini. Majhne dve njivici zraven hiše ste jo zamogle komaj po siromaško preživiti. Tode ni godernjala, ampak se voljno vklonila naklombi božji.

Ravno je bil somen pri farni cerkvi, in god vdo-
viniga sina. Rada bi bila povitico spekla, in ljubčika
malo pogostila. Ali v omari ni ne moke ne slanine,
Mesá ne grize. Le v kotcu je tlačala stara kokóš,
edina žival v hiši. S težkim sercam vzame nož, in
jo hoče zaklati. Kar stopi kerčmarica, njena prijatli-
ca, k ognjišu, ji nož iz rok vzame in pravi: „Ne
storite nič žaliga kokoši. O Duhovim jo zakolite, ako
jajc ne nese. Vem, de bi godnjaku radi kaj dobriga
pripekli. To pa dans opustite. Le hitro zavijačo na
glavo, in z mano. Dans ste namreč s sinam k nam
na obed povabljeni.“

Se ve, de si reva ni dvakrat veljevati pustila.

Smerti oteta kokoš dobi pest debeljače, in zdaj se vsi na pot proti gostivnici vzdignejo.

Kerčma je od gosačev — bi rekel — zverhama nagažena. Nekaj pernjevih godcov fruli in se napenja na vso moč, si kakih par petic pridobiti. — Nekaj fantalinov pak se verti po hiši; in v neizrečeno veselje čevljarjev svojo obučo brusijo. — V kotu za mizo sedé pri izpraznjenim bokalu trije poznani postopači, kateri, dnarjev mende ne imevši, na komolce naslonjeni, tobak pijó, zijale prodajajo, in kmalo enimu, kmalo družimu zabavljajo. Kerčmar in gosači so jih že zdavnej po strani gledali, in se jim grozili. Malopridni fantalini pa so se le posmehvali.

Med tim stopi povabljena vdova, s sinam na rokah, v hišo. Njo zagledati, vstanejo imenovani zanikerniki iz za mize, se odkrijejo, in se ji, klobuke v rokah deržé, kakor kaki gospej priklanjajo. — Zdaj stopi nar imenitniši izmed treh zrelih bratcov pred njo, se vdari po jerhastih hlačah, ktere se od masti kakor zerkalo svetijo, in ji roko k plesu ponudi.

Kerčmar to viditi, pelja osramoteno vdovo in sinka v bližnjo stanico, kjer se je juha že hladila. Potim pak zgrabi gorjačo, osmukne malopridneža po zakerpani suknji (kamizoli), iz ktere se oblaki prahu vzdigujejo, in reče: „Harambaša vsih potepuhov! Že dolgo moram tvoje in tvojih tebe vrednih tovaršev prederznost gledati. Zdaj mi je dosti. — Plačajte hitro tri bokale popitiga vina, in nosite se vun*) sicer vam bom do čistiga prah iz vaših zakerpanih suknij iztepel.“

Zanikerna trimnožica prične v smeh vsih pričujočih po žepih berbat.

„Bo kmalo?“ se kerčmar oglasi.

„No, no!“ eden zagodernja „nimamo dnarjev, imamo vero.“ — —

„Saj tudi drugim upate“ povzame drugi.

„Ki Bog ve, kdaj vam bodo plačali“ reče tretji, in postrani fante z očmi meri.

*) „Nosi se vun“ — to je: poberi se vun, — se tu in tam v Viniški fari, in v bližnji Hrovatiji sliši.

Kerčmar pak na to nič ne reče, ampak jim mahama klobuke pobere.

„Stojte boter!“ se neki mladeneč oglasi. „Vsi trije klobuki niso — razun, de bi jih mačke za gnjezda, ali prelice za podloge v kolovrat porabile — ne piskoviga oreha vredni. Proti temu, de nam ti beračoni več nepokoja ne delajo, ampak se precej vun neso, sim pripravljen jaz plačati, kar so dolžni.“

To se je tudi zgodilo. Postopači nimajo časa, občutljejv neizrečene hvaležnosti izreči. Kot blisk šinejo skozi vrata, zasmehovani od cele družbe. — Nekteri so jih slišali zvonaj žugati — tode ni nobedin kaj več na to porajtal, kakor de bi se jim bili mladi miši grozili.

Večer se napravi. Po prav židani volji se vdova s svojim sinam proti dómu spravlja. Černi oblaki visijo pod podnebjem. Zmiram veči tamota prihaja. Kerčmar in kerčmarica vdovo nagavarjata, de naj s sinam pri njih ostane. Ker pa noče, jo móra hlapec s svetilnico spremiti. Dež prične tako strašno liti, de hlapcu ni mogoče bilo vbraniti, de bi luč ne vgasnila. — Malo od ceste je stala neka suhota za ovce. Tje tápajo po grozovitni tamoti, in tu čakajo, dokler bi se malo zvedrilo. Dolgo se noče. Ko pa vender ploha malo pojenja, ko se nekaj milih zvezd na nebu zasveti, se na pot vzdignejo. Še imajo le kakšnih dvajset korakov do bajte, kar hlapec obstoji in reče:

„Meni se zdi, mati, de se nekdo pri vaši hiši pogovarja. — Čujte!“ —

„Tudi jaz slišim nekako šeptanje. Kdo more neki to biti?“ —

Hlapec vdovi z roko maha, de naj bo tiho. Vsi trije gredo tiho nekaj stopinj dalje, in za košat germ počenejo. Tu dobro slišijo, kako je nekdo nazadnje rekel:

„Be! be! Jaz pravim, de je ni doma — Hola! hitro poprimita s kolam vsak od ene strani — jaz od tretje, v trenutji se móra streha doli zgrohati.“

Hlapec zakriči, in dere proti hišici. Ali pri ti priči se z velikim hrumam streha zruši.

„Joj meni! joj meni!“ se glas zasliši. „Moja noga! oj moja noga!“ Zastonj joka in stoka, rjuli in tuli. Ko hlapec k nesrečniku pristopi, ni od njegovih tovaršev ne duha ne sluha.

Kaj je bilo pak zdaj storiti? Nesrečni človek ne more na noge vstati. Ihtijoča vdova, kateri se malopridnež še miluje, ponudi star samótež, v kateriga ga hlapec položi, in v vas peljá. Z žalostnim srcam mu uboga vdova s sinam sledí.

V kerčmi je bilo še vse po koncu. Groza in togota vse opade, strašno prigodbo slišali. Spoznali kmalo so vsi Franceta, poglavarja nepridne trimnožice. — Poklicani zdravnik oznani, de si je France nogo vlomil. — Domu ga peljajo. — Francetu drugači pomagati ni, kakor de mora po leseni nogi hoditi. — Od njegovih tovaršev ni bilo nič slišati. Mende sta jo bila na Hrovaško potegnila. Staro, od dveh strani podperto červivo bajto pa je nadomestovala kmalo lepa, dva stropa visoka zidana, z opeko pokrita gostivnica. Preddvor, na katerim je prej le kak petelin svoj „kikiriki“ prepeval, je zdaj večkrat donel od podkev konj, od derčanja kočij, od veselih ptujih in domačih gостаčev. Bogastvo je pričelo rasti. Blagoslov božji je bil v hiši. Še le v veliki starosti vdova vmerje, potim ko je sina bogato oženila. — Čez 80 let je minilo — in še se bogata hiša v rodu vdove znajde.

Kako pa je bilo — bote vpračali — revni vdovi moč, tako lepo hišo sozidati?

Na prijazno ponudbo bogatiga kerčmarja vdova s sinam pri njem ostane. Na nagovor gospod duhovnov dobi sirota kmalo nekaj od farmanov nabranih denarjev, tudi lesá, de bi si zopet hišico napravila. Čez tri mesce ji pak bogat svak, od kteriga, kakor od terdoserčniga človeka, ni ne groša milodara dobiti upala, 100 goldinarjev v srebru prinese. — Velika sreča za ubogo vdovo. — Zdaj v napravo hiše po zidarje pošlje. Poslušajte. Ko so zidarji jamo za podnožje kopali, na katerim bi bila lesena hišica stala, zapazi eden zmed njih veliko, persteno posodo, ktera

je bila polna denarjev. Med denarjem je tičal per-gamentni listek, na katerim so bile naslednje besede pisane:

„Turk požiga, ropa in mori. Mende se bo tudi mo-jimu gradu taka zgodila. Namesto de bi ga divji Tur-čin v svojo s kervjo omadežvano pest dobil, moj za-klad tu z željami zakopljem, de bi enkrat kakimu re-vežu v roke prišel.“

To se je tudi zgodilo, in ta najdba je bila pač za revno vdovo sreča v nesreči. —

Ta povest pak uči, de Bog hudodelnike káznu-je, pobožne zapušene siromake pa po svoji nezapo-padljivi previdnosti večkrat, ako ravno prečudno s časnim bogastvam osrečuje.

Bernard Tomšič.

Stare zgodbe Slavijanov sploh.

(Konec.)

Meje slavijanskih sedežev so mogle v prvih časih, kakor marsikteri sled kaže, proti jugu dalje seči, kakor pa pozneje, in sicer do jadranskiga (teržaškiga) morja.

Ko so pa v petim ali šestim stolétji pred Kristusam Galijani ali Vlahi od zapada čez snežnike proti jugu, in poleg Donave proti jutru derli, so se mogli Slavijani čez Donavo nazaj in zad za Karpaške hribe umakniti, kjer je po tem njih meja proti jugu bila.

Proti jutru so njih stanovanja šle čez reko Dnje-per in doli do černiga morja, kjer še dan danes Rusi prebivajo.

Proti polnočni strani je bila Volga mejnik, in na-prej so sedeli mnogi rodovi Skitov ali Čudov. Proti večeru je bilo vzhodno morje, dokler niso Normani Slavijanov od tam pregnali, kar se je zgoditi moglo v dru-gim stolétji pred Kristusam.

Nižej doli med Vjadro (Odro) in Vislo (Weichsel) pa ni bilo stanovitne meje.

Od posebnih zgodb med Slavijani malo vedó stari pisatelji, ker so bili ljudstvo miroljubno, ki je raji v po-

koji svoje polje obdelovalo, kakor pa z vojskó se pečalo, če ravno so bili, ako je bilo treba, hrabri vojšaki; saj bi drugač ne bili mógli obstati pred roparskimi sosedi. To vender je gotovo, de so z Galijani ali Vlahi, z Nemci in Normani, in s Sarmati imeli hude hóje. Tudi z Rimljani pod cesarjem Voluzijanam so se vojskovali v létu 253. Hvaljeno sploh pa je bilo njih kmetijstvo, hvaljena njih gostoljubnost ali postrežnost do popotnikov, in imenovana je bila njih kupčija.

V starih časih Slavijani niso bili v cele kraljestva ali cesarstva združeni, ampak večidel so se v veliko manjših rodov ločili, katerih je vsak imel svoje kneze, župane ali vojvode, in svoje postave in naredbe. Le v kaki sili ali vojski se jih je po več vkupej zedinilo zoper občinskiga sovražnika, in so si koga v velikiga kneza ali vojvoda izvolili, kteriga ptuji pisatelji včasih kralja imenujejo. Od tod je prišlo, de ako ravno jih je bilo silno veliko število, ni od njih nekdajne mogočnosti in gospodovanja čez druge ljudstva nikjer posebne besede. —

Véra starih Slavjanov je več Bogov razločila, posebno je bil Belibog in Černibog; uni darovavec dobriga, ta začetik hudiga. Tudi so po raznih krajih imeli posebne bogove, med kterimi so bolj znani: Perun, kakor Bog groma, Svantovit, Radogost kakor bog sprejemanja in postrežbe ptujcov, Živa kakor boginja življenja i. t. d. Tem so darove nosili, in za njih službo so imeli kostele, to je tempeljne in loge s posebnimi služabniki teh svetiš, ki so bili zelo časteni.

Življenje imenitnih Slovanov.

Jernej *) Kopitar.

(Konec.)

Visoko učen in marljiv začne Kopitar močno sloveti. Léta 1814 so ga samiga v Pariz poslali, da je dra-

---

*) V poprejšnim listu stoji Juri namesto Jernej Kopitar. Vnaglosti je bila pomota prezrena.

ge bukve, ktere so bili Francozi léta 1809 iz cesarske knjižnice odnesli, spet srečno nazaj pripravil.

Léta 1839 je spisal v latinskim govoru spet ene znamenitne bukve, ki jim pravijo „Hesychius.“ (Tako je bilo ime nekimu učenimu možu.) Veliko je tudi napisal iz slovanske zgodovine v raznih časopisih.

V znamenje spoznanja njegove visoke učenosti sta mu podelila Njega svetost, rimski papež Gregor XVI., red svetiga Jurja in pruski kralj vitežki red zaslug. Kopitar je bil ud Petrograškiga družtva znanstev na Ruskim in več drugih učenih družtev. On si je pisma pisal z nar učenejšimi moži cele Evrope, in je bil eden nar bolj znajdenih jezikoslovcov.

27. maliga travna 1844 ga postavi svitli cesar Ferdinand I. za perviga varha c. k. dvorne knjižnici na Dunaji. Poslednjič ga povikša za cesarskiga svetovavca. Tako je šlo od časti do časti. — Pa že 11. velikiga travna 1844 mu pljučna sušica slavno življenje končá v 64. letu njegove starosti. Ravno se je na dolgo pot v Rim pripravljaj, ondi po želji Očeta papeža, Gregorja XVI., stolico za slovanske učenosti osnovati.

Kopitarjevo truplo, truplo našiga rojaka, ki so ga zavolj njegove visoke učenosti kralji in cesarji častili, počiva proti koncu Dunajskiga pokopališa, kterimu pravijo „Marxer Friedhof (Marksarjevo pokopališe).“ Velika množica njegovih prijatlov, slovanskih učencov in drugih spoštovavcov ga je tje spremila. Več njegovih spoštovavcov in imenitnih rojakov iz Slovenskiga pa mu je omislilo za zloženih 350 goldinarjev srebra na grob lep kamen. V tega so vrezali naslednji pozlačeni napis v latinskim jeziku:

Jernej Kopitar, Goratanec, rojen v Repnjah, vasi blizu Ljubljane, 23. dan velikiga serpana 1780, v povzdigovanji slovanskih učenost velikiga Dobrovskiga *) bistrourni naslednjik, vmerl na Dunaji 11. vélik. travna 1844.

Goratanec pomeni toliko, kot Slovenec. Kopitar je bil v ime Goratanec, nekdanje ime Slovencev, ves zaljubljen. Toraj so mu ga tudi na grob napisali. — Vse njegove dragocene bukve z unimi vred, ki jih je Kopitar sam spisal, je kupila po njegovi smerti Ljubljanska knjižnica za 1400 goldinarjev, kjer jih lahko vsak brez plačila bere.

J. Navratil.

Vsakdanji pógovori v slovenskim in ilirskim jeziku.

Učenih mož misel je, da se moramo mi Slovenci

*) Dobrovski je bil tudi učen Slovan, rojen Slovak.

v pisanji ilirskemu jeziku če dalje bolj približevati, ako hočemo, da se bodo tudi take slovenske bukve lahko spečale, in mi ilirske lahko razumeli, ki se pišejo za učence višjih šol in pa za druge bolj omikane ljudi, ki bi radi vedili kaj več, kot hruške peč. Razložek med tema dvema jezikama je prav majhen. Slovenska mladost! od tebe poje tvoj rojak Vodnik, da si „— prebrisanе glave, pa čedne in terdne postave.“ Na-te se tedaj opira nada (up) vsih domoljubov in matere naše „Slovenije“. Stara breza se ne da vsibiti.

Slehnerniga prepričati, da je razložek med slovešino in iliršino zares prav majhen, in da ste si nar bolj v žlahti, bo Védež prinesil nekoliko pogovorov v slovenskim in ilirskim jeziku.

I. Kadar koga srečaš.

Po slovensko.	Po ilirsko.
Bog (Vas, te) sprimi.	Pomoz Bog.
Dobro jutro. Dober dan. Dober večer.	Dobro jutro. Dobar dan. Dobar večer.
Zdrav (zdravi).	Zdravo.
Kako je kaj? Kako se kaj imate (imaš)?	Kàko je? Kàko se imate (i-maš)?
Hvala Bogu, dobro, prav dobro, še precej.	Fala Bogu, dobro, verlo dobro, dovoljno.
Kako pa Vi (ti)?	A kàko Vi (ti)?
Zahvalim za vprašanje, tudi dobro, tako tako, slabo.	Fala na pitanju, takodjer dobro, kàko tàko, slabo.
Z Bogam. Srečno.	S Bogom. Srečno.
Lahko noč.	Lahko noć.
Dobro se imejte (imej).	Dobro se imajte (imaj).
Sladko spite (spi).	Sladko spavajte (spavaj).

Nenavadne besede v tîm listu.

Debeljača ali turšica (koruza). — *Duhovo* ali † binkušti, ker se je tisti dan aposteljnám sv. Duh prikazal. — *Jezikozlovec* (Philolog) je tisti, ki se z razlaganjem kakiga jezika po njegovih koreninah pečá. — *Kotec* ali kur-nik. — *Pernjev* ali razcapan (?). — *Samóteš* namesto † šajterga. — *Somen cerkveni* namesto † žegná-nje. — *Zakerpati* namesto † zaflikati.

Popravek. V zadnjim listu str. 50 v 5. verstí beri živo-čutljiviga namesto „živočutljiviga“. — Na 54. str. v 12. verstí: Kako bo voz sam tekel, namesto: „Kako bo voz to sekel.“